

Szántó Judit

Az élet olyan, mint egy szekrény

HELTAI JENŐ: NAFTALIN

za a zűrzavart, a fordulatok eszkalálását: a végén már csak az a kérdés, nő vagy férfi rejtőzik-e a szekrényben, netán egy nemét váltó *sapiens* alakjában egyszerre mindkettő?

A kérdés nemcsak absztraktul vetődik fel, hanem minden szereplő hamleti problémájává válik, noha szellemi képességeiket természetesen meghaladja. A szekrény foglyaivá lesznek valamennyien (mint Ionescónál „a kötelesség áldozatai”), és Khell Csörsz elsőre semlegesnek látszó díszlete nem is habozik: a valódi, kézzelfogható szekrény kidöcög a színpadról, amelyre, kissé talán túl konkrétan, két hatalmas szekrényajtó csukódik rá.

Gyabronka József (Házmester),
Szervét Tibor (Dr. Csapláros Károly),
Csányi Sándor (Dr. Szokolczay Bálint)
és Martin Márta (Manci)

Ügyes kis francia bohózat a pesti bulváron; kellemes multság a Radnótiban. Heltai Jenőnek, nemhiába fordított annyi francúzst, kisujjában volt a műfaj, nemcsak a technikája, hanem a világlátása is. „Ki nem csal nyáron?” – kérdezi teljes erkölcsi magabiztossággal az egyik szereplő; de a tél sem akadály. Kis világ, nyugodt, berendezkedett polgárok, akiknek életformájához tartozik a hűtlenség, lévén, hogy se régi, se új partnereik iránt sem éreznek semmit egy kis, kötelezőnek vélt alkalmi érzéki nekibuzduláson kívül. És ebből az egyetemes, gátlástalan promiszkuitásból ered az az akaratlan többlet, amelyet főként Feydeau kapcsán hangsúlyoz a modern kritika: ez a fajta bohózat a szereplők közötti tökéletes elidegenedéssel, az egyes fordulatok kiszámíthatatlanságával, a kis világok fejtetőre állításával közvetlen előzménye az abszurdnak. A lakását nem lelő Szokolczay doktor (Csányi Sándor) dezorientáltsága remek dalban is lecsapódik: hol vagyok, sőt ki vagyok egyáltalán? És Heltai valóban az abszurdig fokoz-

A színház helyesen tette, amikor 1. a megzenésítés mellett döntött, 2. a zenét Darvas Ferencre, a versikéket Heltai mellett Várady Szabolcsra bízta. A parodisztikus zene, amely slágert és kuplét, szólót, duettet, ensemble-t változtat operai stílusú nagyzsolásokkal – Laboda Péter (Adorjáni Bálint) a szekrényből kiszabadulva a Szabadságot énekl meg, és forradalmat akar csinálni –, tökéletesen illeszkedik a történet képtelenségéhez, sőt fokozza azt; Várady Szabolcs pedig, maróan szellemes szövegein belül, kitalált egy forintos, egy halhatatlan kínrímet: a „retusál – Etus áll” nem merülhet feledésbe.

E rímpár mellett egy színészi alakítást is ki kell emelni. Heltai abban is követi a francia mintát, hogy nem jellemeket, hanem típusokat ábrázol: a kikapós ügyvédné, a kis „délutáni” színésznő, a haszonleső, minden lében kanál házmester, az érzéki kokott(ok) éppoly *commedia dell'arte* maszkok, mint az a kissé szenilis vén bakkecske, akit Szervét Tibor kitalál magának, és nemcsak szövegében, hanem dalában-táncában is bravúro-

Koncz Zsuzsa felvételei

Csányi Sándor és Szervét Tibor

san megvalósít: zavart, félszeg, szórakozottságában már-már bájos öreg gyerek, aki monomániásan nyalná a sőt. Hasonló telivér játékkedvvel ropja Patkány Etusként a mindig elragadó Kováts Adél is (kár, hogy Szakács Györgyi csak egy ruhát tervezett számára; Etus bizonyára több toalettet is tartogat, ha az úri világba ruccan).

Szabó Máté rendezésében helytállnak a többiek is, bár Csányi Sándornak még mindig nem sikerül az a nagy mutatvány, amelyre berkeinkben csak Stohl András képes: beállni celebnek és megmaradni mű-

vésznek. Sorra kapja a neki való vagy épp rá öntött főszerepeket, de nem tudja a cselekmény fókuszába küzdeni magát. Kényszerű metamorfózisában viszont kifogástalanul visszatalál a bulvárhagyományhoz Gyabronka József (Házmester); meglepődne az avatatlan néző, ha meghallaná, hogy nemrég még Peer Gynt volt. Adorjáni Bálint mint hoppon maradt szerető és többszörös szekrénylakó snájdig, elegáns bonvivánt leplez le. Szávai Viktória (Terka) most is szép, jó mozgású, intelligens, de hűvös; Martin Márta (dr. Csaplárosné) pontos és megbízható, mint mindig. Önálló, bár a „felsővel” szervesen összefüggő kisvilágot hoz a színpadra a jó polgári lakásban berendezkedő intim kis kupleráj: Kabóczáné (Borbás Gabi) és két lánya (?), Petrik Andrea (Ilka) és Kakasy Dóra (Milka) ügyesen képviselik azt a polgári szint alatti világot, amely közönyös profizmusában minden fordulatot gondolkodás nélkül elfogad és kihasznál.

Lehetne talán mindez fergetegesebb, ádázabb, ördögibb is, a darab adna rá módot, de ez magyar színpadon még a Labiche- és Feydeau-előadásokon sem jött még össze; igaz, nagy kérdés, hogyan viselne el egy ilyen szekrénytánc-paródiát a polgári színház szolid polgári közönsége. Ebben a formájában viszont a *Naftalin* (ponttal az „i” alatt, copyright Eszenyi Enikő) jogosan ígérkezik komoly közönségsikernek.

HELTAI JENŐ: NAFTALIN (Radnóti Miklós Színház)

Zene: Darvas Ferenc. **Dalszöveg:** Heltai Jenő és Várady Szabolcs. **Koreográfus:** Fejes Kitty. **Díszlet:** Khell Csörsz. **Jelmez:** Szakács Györgyi. **Dramaturg:** Kovács Krisztina. **A rendező munkatársa:** Óri Rózsa. **Rendező:** Szabó Máté.

Szereplők: Csányi Sándor, Szávai Viktória, Adorjáni Bálint, Szervét Tibor, Martin Márta, Kováts Adél, Gyabronka József, Borbás Gabi, Petrik Andrea, Kakasy Dóra.

Zenekar: Darvas Ferenc/Darvas Kristóf, Kovács Marianna, Belics Zsuzsanna/Tóth Attila, Kedl László.

Rádai Andrea

Vegyes páros

MONOBLOCK: HELLÓ, NÁCI!

Az ócska íróasztalnál ülő rendőr a szakmai etikettjének megfelelő kedvességgel és kimért udvariassággal köszönti a Kollibri Pincébe belépő nézőket. A színpad – azaz a fogda –, mely a nézőtér két részét választja el, s ahova a rendőr majd a fiatal szkinhedet és a lengyel vendégmunkást vezeti, rideg, nyomasztó hangulatot áraszt. S bár a feszültség folyamatosan hullámzik – olykor pattanásig feszül, olykor szinte a kedélyes csevej szintjére ereszkedik –, a helyzet reménytelenségének érzése végig megmarad. A történet zárása is arról győz meg, hogy a két fiú – sőt még a rendőr is – csak vesztes lehet. Így az a csupasz, némi vigaszt nyújtó tény marad, hogy legalább volt párbeszéd. Csak éppen későn – reméljük, hogy a középiskolás diákoknak még idejében.

Nem lehet véletlen, hogy az álnéven szereplő Monoblock egy keletnémet kisvárost választott *Helló, náci!* című darabja helyszínéül: ha elképzeljük a fogdán kívüli világot, a szocialista örökség letörölhetetlen nyomait látjuk magunk előtt, szoc-reál betontömböket, ügyeskedő vagy éppen törődött, az ország másik, prosperálóbb felére irigykedő kisembereket. Ebben a reménytelen han-